
Anna Mikiciuk (*Lublin, Polska*)

MIKROTOPONIMIA POGRANICZA POLSKO-WSCHODNIOŚLAWIAŃSKIEGO NA PRZYKŁADZIE WSI HORODYSZCZE

Głównym celem artykułu jest przedstawienie materiału mikrotoponimicznego wsi Horodyszcze oraz próba jego opisu strukturalnego i semantycznego.

Bazę źródłową stanowią mikrotoponimy¹ zebrane przez autorkę w 2014 roku we wsi Horodyszcze w gminie Wisznice. Badania terenowe przeprowadzone zostały wśród ludności autochtonicznej. Informatorami były osoby starszego pokolenia posługujące się gwarą polską. Niestety autorka nie spotkała osób posługujących się gwarą ukraińską, która jeszcze kilkanaście lat temu funkcjonowała na tym terenie, o czym świadczą liczne prace dialektologiczne [4].

Gmina Wisznice znajduje się w południowej części powiatu bialskiego, stanowiącego północną część województwa lubelskiego. Omawiany obszar zwany jest Polesiem Zachodnim, Polesiem Podlaskim, Polesiem Lubelskim lub Południowym Podlasiem. Teren ten jest jedną z części Polesia — krainy geograficznej i historycznej położonej głównie na terytorium Białorusi, Ukrainy, Polski i Rosji. Polesie Zachodnie charakteryzuje się mało urodzajnymi glebami i dużą ilością bagien oraz lasów, co spowodowało, że teren został przekształcony przez człowieka w niewielkim stopniu. Miało to również wpływ na znaczne zachowanie się i stabilizację nazw terenowych.

Dzieje miejscowości Horodyszcze sięgają bardzo odległych czasów. Pierwsza wzmianka o królewskiej koronnej wsi Horodyszcze pochodzi z roku 1416. Na początku XVI wieku wieś otrzymała przywilej lokacyjny i stała się miastem [5, s. 3–4]. XVI-wieczne miasteczko Horodyszcze znajdowało się w województwie podlaskim należącym do Korony. Trzeba przy tym zauważyć, że sąsiednie miasteczko — Wisznice — należało administracyjnie do województwa brzeskiego

---

¹ Pojęcie mikrotoponimu będzie w niniejszej pracy rozumiane jako nazwa pól, łąk, lasów i tym podobnych obiektów niezamieszkałych (bez względu na ich wielkość), które funkcjonują w obiegu ograniczonym najczęściej do wiejskich mikrowspólnot lokalnych.

znajdującego się w Wielkim Księstwie Litewskim [13, s. 9]. W połowie XIX wieku miasto Horodyszcze było centralnym ośrodkiem dóbr horodyskich, siedzibą gminy oraz siedzibą jednej z dwunastu parafii unickich w dekanacie wisznickim. Ówczesna struktura osadnicza wyglądała następująco: miasteczko liczyło 100 domów i 756 mieszkańców. Zdecydowaną większość stanowili grekokatolicy (ok. 90 %)¹, następną grupą pod względem liczby ludności byli Żydzi, a ostatnią mieszczenie rzymskokatolicy [5, s. 6]. Różne grupy etniczne zamieszkujące Horodyszcze współistniały ze sobą przez wieki i wytworzyły stan wspólnoty przy jednoczesnym zachowaniu odrębności języka i wyznania [3, s. 8–9]. Ta szczególna struktura osadnicza, przynależność administracyjna i położenie potwierdza pograniczny charakter badanego obszaru.

Teren Południowego Podlasia był obiektem badań onomastycznych. W latach 1954–1960 na zlecenie Komisji Ustalania Nazw Miejscowych i Obiektów Fizjograficznych Urzędu Rady Ministrów gromadzono geograficzne nazwy własne². W ostatnich latach na terenie gminy Wisznice badania terenowe w zakresie mikrotoponimii prowadził dr Marek Olejnik z Zakładu Filologii Ukraińskiej Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej.

Mikrotoponimy są specyficzną grupą wpisującą się w zakres toponimii. Obie nazwy są nosicielami charakterystycznych cech związanych z wąskim obszarem ich funkcjonowania w obrębie najczęściej ograniczonym do wiejskich mikrowspólnot komunikatywnych, w których są tworzone i pokoleniowo przekazywane [9, s. 231–232]. W mikrotoponimach zawarte są treści świadczące o sposobie postrzegania otaczającej rzeczywistości przez lokalną społeczność. Przekazują również informacje dotyczące ukształtowania terenu, flory, fauny oraz faktów historycznych, przynależności i stosunków narodowościowych [11, s. 137].

W mikrotoponimach, szczególnie tych funkcjonujących na pograniczach językowo-kulturowych, w widoczny sposób przenikają się wpływy różnych języków, w tym przypadku języka polskiego i języka ukraińskiego, jak również kultury materialnej i duchowej. Nazwy terenowe ulegają ciągłym zmianom i modyfikacjom. Wpływ na te przemiany mają przekształcenia ustrojowe, społeczne, kulturowe oraz zmiany własnościowe, w związku z czym większość mikrotoponimów znana jest głównie starszym pokoleniom.

Specyfikę nazw terenowych funkcjonujących na pograniczach językowo-kulturowych wyczerpująco ujął Michał Łesiów w swojej monografii pt. *Nazwy terenowe Lubelszczyzny*:

Terenowe nazwy własne są materiałem poznawczym, zwierciadłem, w którym odbija się życie i działalność człowieka, historia terenu, jego ukształtowanie, fau-

¹ Zakładając, że osoby wyznania grekokatolickiego były Rusinami.

² Badania były prowadzone przez Michała Łesiowa i Stefana Warchoła pod kierownictwem Leona Kaczmarka.

na, flora, stosunki społeczne itp. Są ważnym dokumentem świadczącym o jakości stosunków gwarowych, a na terenie Lubelszczyzny są również świadectwem wzajemnego oddziaływania na siebie dwóch języków słowiańskich — polskiego i ukraińskiego [7, s. 205–206].

Zasadniczą częścią niniejszego artykułu jest słownik mikrotoponimów. Stanowi on spis alfabetyczny nazw terenowych z opisem strukturalnym i semantycznym.

Hasło słownikowe składa się z następujących elementów: 1. nazwa terenowa podana w formie literackiej lub zbliżonej do literackiej; 2. charakter obiektu; 3. podstawa semantyczna i budowa strukturalna; 4. określenia klasyfikacyjne.

Słownik mikrotoponimów

1. **BAGIEN** — łąki; n. od rzecz. *bagno* ‘gąszcz z wody i ziemi, błoto, trzęsawisko, trzęsawica, grzęzawica’ [SWAR I 83]; n. topo., jednoczłonowa niederywowana.

2. **BIEREZOWKA** — las; n. od ukr. rzecz. *bereza, бepeза*, ‘pol. brzoza — roślina z rodziny brzozowatych’ [SWAR I 221] z suf. *-owka*; n. topo., jednoczłonowa derywowana.

3. **CERKWISKO** — pola; n. od rzecz. *cerkiew* ‘kościół wschodniego obrządku’ [SWAR I 265] suf. *-isko*; n. kult., jednoczłonowa derywowana.

4. **DO JAKUBIUKOWEGO KRZYŻA** — droga; n. w formie wyrażenia przyimkowego składająca się z przyimka *do*, przym. od n. os. *Jakubiuk* [SNWU IV 263] i rzecz. *krzyż* ‘symbol chrześcijaństwa’ [DOR III 1221]; n. topo., wieloczłonowa.

5. **DUBICKA** — droga; n. w formie przym. od n. miejsc. *Dubica*; n. topo., jednoczłonowa niederywowana.

6. **GÓRKA PAŃSKA** — wzniesienie; zestawienie składające się ze zdrobniałej formy rzecz. *góra* ‘wysoka wyniosłość ziemi’ [SWAR I 887] i przym. *pańska* ‘grunta dworskie’ [SWAR IV 43]; n. dzierz., wieloczłonowa.

7. **HAWRYŁOWSZCZYŻNA** — łąki; n. od n. os. *Hawryło* [TICH 92] z suf. *-szczyżna*; n. dzierz., jednoczłonowa derywowana.

8. **HONAWICI** — łąki; n. od wsł. rzecz. *nohawici*, biał. *назавіці* [BPS 428], ukr. *нозасуці* [HRIN II 569] ‘pol. spodnie’, z metatezą głosek *h* i *n*; n. topo., jednoczłonowa derywowana.

9. **KARCZMA** — pola; n. od rzecz. *karczma* ‘dom szynkowny, gospoda, dom na wsi, przy drodze dla popasu podróźnych, oberża, dom zajezdny, zajazd’ [SWAR II 264]; n. kult., jednoczłonowa niederywowana.

10. **KOŃCE** — pola; n. w formie l. mn. rzecz. *koniec* ‘punkt, gdzie się rzecz w swojej długości kończy’ [SWAR II 439]; n. topo. jednoczłonowa derywowana.

11. **KUCZE** — pola; n. wieloznaczna; 1 — n. od rzecz. *kucza* ‘namiot szałas, buda z chrustu’ [SWAR II 619]; 2 — n. od biał. rzecz. *kuczka, кучка* ‘kupa, sterta, stos, fura’ [SBP 380].

12. **KUDERSKA DROGA** — droga; zestawienie składające się z przym. od n. miejsc. *Kudry* i rzecz. *droga* 'pas łądu przeznaczony do odbywania podróży' [SWAR I 559]; n. topo., n. wieloczłonowa.

13. **KUDRYKOWE** — łąki; n. wieloznaczna; 1 — n. od n. os. *Kudryk*, *Kudrycki* [SNWU V 388] z suf. *-owe*; 2 — n. w formie l. mn. rzecz. *kudra* 'łacha jeziorko' z suf. *-owes* [SWAR II 620].

14. **KUPIESTICH** — pola; n. od biał. przym. *kupisty*, *kyn'icmy* [BPS 378] 'pol. kępiasty'; n. topo., n. jednoczłonowa derywowana.

15. **KUTY** — las; n. od formy l. mn. wsl. rzecz. *kut*, biał. *kym* [BPS 380], ukr. *kym* [SUP 228], 'pol. kąt'; n. topo., jednoczłonowa derywowana.

16. **LESZCZANKA** — wzniesienie; n. od rzecz. *leszczyna* 'roślina z rodziny miseczkowatych' [SWAR II 271] z suf. *-anka*; n. topo., jednoczłonowa derywowana.

17. **LNISKA** — pola, łąki; n. w formie l. mn. rzecz. *lnisko* 'pole lnem zasiane, miejsce powstałe po wyrwaniu lnu' [KAR III 45]; n. topo. jednoczłonowa derywowana.

18. **MAZYRKI** — pola; n. niejasna.

19. **MIERNE** — łąki; n. od rzecz. *mierne* 'część gruntu, dział odmierzony' [SWAR II 958]; n. kult., jednoczłonowa niederywowana.

20. **MORGI** — las; n. w formie l. mn. rzecz. *morga* 'miara powierzchni, trzydziesta część włóki, 300 prętów kwadratowych' [SWAR II 1042]; n. kult., jednoczłonowa derywowana.

21. **NADDATKI** — pola; n. w formie l. mn. rzecz. *naddatek* 'to co się daje nad miarę, nad oznaczoną ilość, dokładka przykładka' [SWAR III 34]; n. kult., jednoczłonowa derywowana.

22. **OCHOŻA** — pola, łąki; n. od gw. rzecz. *ochoża* 'moczar porośnięty trawą, miejsce trudno dostępne' [RZZWS 354]; n. topo., jednoczłonowa niederywowana.

23. **OD WISZNIC** — pola; n. w formie wyrażenia przyimkowego składająca się z przym. *od* i n. miejsc. *Wisznice*; n. topo., wieloczłonowa.

24. **OGRODY** — pola; n. w formie l. mn. rzecz. *ogród* 'przestrzeń, zajęta pod warzywa, drzewa, kwiaty, zioła, zwykle ogrodzona' [SWAR III 721]; n. kult., jednoczłonowa derywowana.

25. **OSTROWO** — łąki; n. od rzecz. *ostrów* 'kawałek pola położony pomiędzy smugami, łąkami' [KAR III 474] z suf. *-owo*; n. topo., jednoczłonowa derywowana.

26. **PAŃSKI ŁAN** — pola; zestawienie składające się z przym. *pański* 'grunta dworskie' [SWAR IV 43] i rzecz. *łan* 'pole, niwa, rola' [SWAR II 793]; n. dzierz., wieloczłonowa.

27. **PASTEWNIKI** — łąki; n. w formie l. mn. rzecz. *pastewnik* 'miejsce (najczęściej ogrodzone) przeznaczone do wypasu bydła' [DOR VI 173]; n. kult. jednoczłonowa derywowana.

28. **PLACY** — łąki, pola; n. w formie l. mn. rzecz. *plac* 'miejsce płaskie pewnych rozmiarów pod gołym niebem, szmat ziemi czekający na zużytkowanie' [SWAR IV 216]; n. topo. jednoczłonowa derywowana.

29. **POD HAJOM** — pola; n. w formie wyrażenia przyimkowego składająca się z przyimka *pod* i wsl. rzecz. *haj*, biał. *zaŭ* [BPS 199], ukr. *zaŭ* [UPS 98], 'pol. gaj'; n. topo., wieloczłonowa.

30. **POPELNIUCH** — bagno; od wsl. rzecz. *popel*, biał. *nonex* [BPS 541], ukr. *nonix* [SUP 350], 'pol. popiół' z suf. *-uch*; n. topo., jednoczłonowa derywowana.

31. **PÓL MORGI** — pola; zestawienie składające się z licz. *pól* i rzecz. *morga* 'miara powierzchni, trzydziesta część włóki, 300 prętów kwadratowych' [SWAR II 1042]; n. topo., wieloczłonowa.

32. **PRZECIW HORODYSZCZA** — pola; zestawienie w formie wyrażenia przyimkowego składające się z przyimka *przeciw* i n. miejsc. *Horodyszcz*; n. topo., wieloczłonowa.

33. **PRZEZ BAGIEN** — droga; zestawienie w formie wyrażenia przyimkowego składające się z przym. *przez* i formy rzecz. *bagno* 'gąszcz z wody i ziemi, błoto, trzęsawisko, trzęsawica, grzęzawica' [SWAR I 83]; n. topo., wieloczłonowa.

34. **RYSKI** — pola; n. niejasna.

35. **SERWITUT** — las; n. od rzecz. *serwitut* 'prawo do korzystania z gruntów folwarcznych i chłopskich, przysługujące wzajemnie chłopom i dziedzicom' [DOR VIII 161–162]; n. kult., jednoczłonowa niederywowana.

36. **SINICZE** — łąki; n. od przym. *siny* 'odznaczający się kolorem ciemniejszym od błękitnego' [SWAR VI 116] z suf. *-icze*; n. topo., jednoczłonowa derywowana.

37. **SZWEDZKIE MOGIŁKI** — wzniesienie; zestawienie składające się z przym. *szwedzki* i l. mn. zdrobniałej formy rzecz. *mogila*; n. kult. wieloczłonowa.

38. **ŚCIRNE** — las; n. od gw. rzecz. *ścirnie* 'części żdźbeł pozostałe przy ziemi po obcięciu kłosów; ściernisko' [SS IX 5]; n. topo., jednoczłonowa niederywowana.

39. **TELEPKI PAŃSKIE** — droga; zestawienie składające się rzecz. formy czasownika *telepać* 'trząść się ruszać; chwiać się' [DOR IX 90] i przym. *pański* 'grunta dworskie' [SWAR IV 43]; n. dzierz., wieloczłonowa.

40. **TELEPKI WIEJSKIE** — droga; zestawienie składające się z rzecz. formy czasownika *telepać* 'trząść się ruszać; chwiać się' [DOR IX 90] i przym. *wiejski* 'grunta wiejskie' [SWAR VII 563]; n. dzierz. wieloczłonowa.

41. **TRYBEK** — droga; n. od rzecz. *tryba* 'wąska płosa pola, zagon; miedza' [KAR VI 427] z suf. *-ek*; n. topo., jednoczłonowa derywowana.

42. **USÓW GRUNT** — las; zestawienie składające się z przym. od n. os. *Uss* [SNWU X 32] i rzecz. *grunt* 'powierzchnia ziemi, teren' [DOR II 1329]; n. dzierz., wieloczłonowa.

43. **WILY** — łąki; n. od wśl. rzecz. *wily*, biał. *вилы* [BPS 162], ukr. *вила* [SUP 67], 'pol. *widły* — kąta z dwóch zlewających się rzek, rozchodzących się dróg, rozstaj, rozstaje' [SWAR VII 550]; n. topo., jednoczłonowa niederywowana.

44. **WOWCZE** — łąki; n. od ukr. przym. *вовчий* [SUP 90], 'pol. wilczy'; n. topo. jednoczłonowa derywowana.

45. **WYPUST** — łąki; n. od rzecz. *wypust* 'pastwisko, wygon, łąka' [SWAR VII 996]; n. kult., jednoczłonowa niederywowana

46. **WYSOKIE** — wzniesienie; n. od przym. *wysoki*; n. topo., jednoczłonowa niederywowana.

47. **ZADWORNE** — pola; n. od pierwotnego wyrażenia przyimkowego *za dworem*, z formantem *-e*; n. topo., jednoczłonowa derywowana.

48. **ZAKANALE** — pola; n. od pierwotnego wyrażenia przyimkowego *za kanałem*, z formantem *-e*; n. topo., jednoczłonowa derywowana.

49. **ZAMKOWA** — droga; n. od przym. *zankowy*; n. topo. jednoczłonowa niederywowana.

50. **ZWIERZYNIĘC** — las; n. od rzecz. *zwierzyńiec* 'ogrodzony teren zwykle w lesie, gdzie przetrzymywano zwierzę do celów łowieckich' [DOR XX 1344]; n. topo., jednoczłonowa niederywowana.

Analiza

Bazę materiałową stanowią nazwy terenowe wsi Horodyszczce. Jest to 50 nazw takich obiektów, jak: pola, łąki, lasy, drogi, bagna. Analiza strukturalna została oparta na klasyfikacji, w której za nadrzędne przyjmuje się ilość członów (składników) nazwy. Takie podejście klasyfikacyjne stosowali m. in. Robert Mrózek [8], Agnieszka Myszką [10] oraz Maria Biolik [1; 2].

Analiza semantyczna opiera się na klasyfikacji Witolda Taszyckiego, który nazwy miejscowe podzielił na nazwy topograficzne, dzierżawcze, kulturowe, dwuznaczne i niejasne [12, s. 228–268].

Analiza strukturalna

Zasadniczy podział analizy strukturalnej opiera się na dwóch kategoriach klasyfikacyjnych: nazwach jednoczłonowych (które mogą być niederywowane słowotwórczo oraz derywowane słowotwórczo) i nazwach wieloczłonowych, w których zawierają się nazwy w formie wyrażenia przyimkowych [1, s. 26].

W grupie nazw jednoczłonowych niederywowanych słowotwórczo znajdują się nazwy utworzone w wyniku onimizacji wyrazów pospolitych, czyli wyrazów przeniesionych ze zbioru nazw pospolitych do zbioru nazw własnych. Są to głównie formy rzeczownikowe: *Bagien, Karczma, Mierne, Ochoża, Serwitut, Ścirne, Trybek, Wily, Wypust, Zwierzyńiec*.

W grupie nazw jednoskładnikowych prymarnych znalazły się również nazwy powstałe w wyniku redukcji składników w mikrotoponimach wieloskładnikowych

(elipsa). Są to przymiotnikowe formy pochodzące od nazw osobowych i nazw miejscowych oraz nazwy odnoszące się do charakterystyki obiektu: *Dubicka, Wysokie, Zamkowa, Wowcze*.

Kolejną grupę stanowią nazwy jednoczłonowe derywowane słowotwórczo (sekundarne). Są to nazwy powstałe od określeń apelatywnych i innych nazw własnych, w których funkcję nazwotwórczą pełnią formanty sufiksalne i paradygmatyczne. W grupie nazw derywowanych paradygmatycznie znalazły się m.in. nazwy pluralne: *Końce, Kutry, Lniska, Naddatki, Morgi, Ogrody, Pastewniki, Placy*.

Dalej w grupie nazw derywowanych paradygmatycznie znalazły się onimy pochodzące od pierwotnych wyrażenia przyimkowych, które w wyniku substancytywizacji zostały derywowane historycznym sufiksem **-ije > 'e*, który stał się końcówką fleksyjną pełniącą funkcję formantu, jak w współczesnej gramatyce języka polskiego zaliczany jest do derywatów paradygmatycznych [6, s. 58]: *Zadworne, Zakanale*.

W grupie nazw derywowanych słowotwórczo liczną grupę tworzą nazwy terenowe derywowane sufiksalnie za pomocą następujących sufiksów: *-szczyzna: Hawrylkowszczyzna, -owka: Bierzowka, -isko: Cerkwisko, -owo: Ostrowo, -ich: Kupiestich, -uch: Popelniuch, -icze: Sinicze, -ek: Trybek, -anka: Leszczanka*.

W omawianym materiale znalazła się jedna osobliwa jednostka onimiczna, mianowicie *Honawici*. Jest to nazwa powstała za pomocą metatezy głosek *h, n*.

Mikrotoponimy dwuczłonowe w formie zestawień słowotwórczych (komponowane) to nazwy najczęściej nieobjęte tendencjami eliptyczno-redukcyjnymi, które tworzą zestawienia właściwe, składające się z:

- przymiotnika i rzeczownika: *Kuderska Droga, Pański Łan, Szwedzkie Mogilki, Usów Grunt*;
- rzeczownika i przymiotnika: *Górka Pańska, Telepki Pańskie, Telepki Wiejskie*;
- liczebnika i rzeczownika: *Pół Morgi*.

W nazwach dwuczłonowych zawierają się również nazwy w formie wyrażenia przyimkowych, będą to: *Do Jakubiukowego Krzyża, Od Wisznicy, Pod Hajom, Przeciw Horodyszczu, Przez Bagien*.

W materiale mikrotoponimicznym znalazły się także nazwy niejasne i wieloznaczne, w których — ze względu na brak jasnej podstawy semantycznej oraz jej wieloznaczność — niemożliwym jest rzetelne określenie struktury nazwy terenowej. Są to następujące nazwy: *Kucze, Kudrykowe, Mazyrki, Ryski*.

Analiza semantyczna

Analiza semantyczna została oparta na klasyfikacji Witolda Taszyckiego, który nazwy miejscowe podzielił na nazwy topograficzne, dzierżawcze, kulturowe, pamiątkowe, dwuznaczne i niejasne [12, s. 228–268].

Najliczniejszą grupę stanowią nazwy topograficzne (26 nazw), wśród których wydzielono dwie podgrupy: nazwy charakteryzujące i nazwy lokalizujące obiekt. Nazwy topograficzne wyrażają właściwości geograficzne i topograficzne terenu,

powstają między innymi od wyrazów określających obiekty lądowe, charakteryzujących podłoże, od nazw zwierząt i roślin, nierzadko charakteryzując obiekt metaforycznie.

Nazwy lokalizujące: *Do Jakubiukowego Krzyża, Dubicka, Końce, Kuderska Droga, Od Wisznia, Pod Hajom, Przeciw Horodyszczu, Przez Bagien, Zadworne, Zakanale, Zamkowa.*

Nazwy charakteryzujące: *Bagien, Bierzowka, Honawici, Kupiestich, Kuty, Leszczanka, Lniska, Ochoża, Ostrowo, Popelniuch, Sinicze, Trybek, Wity, Wowcze, Wysokie, Zwierzyniec.*

Nazwy kulturowe stanowią drugą grupę pod względem frekwencji (12 nazw). Nazwy kulturowe związane są z działalnością człowieka, m.in. z kulturą rolną i z obiektami sakralnymi. Są to również nazwy upamiętniające jakieś wydarzenie.

Nazwy kulturowe: *Cerkwisko, Karczma, Mierne, Morgi, Naddatki, Ogrody, Pastewniki, Placy, Pól Morgi, Serwitut, Ścirne, Wypust.*

Nazwy dzierżawcze zajmują trzecią pozycję pod względem frekwencji (6 nazw). Są to nazwy oznaczające miejsca będące obecnie lub w przeszłości własnością człowieka. Tworzone są głównie od nazwisk, imion lub przezwisk właścicieli. Nazwy dzierżawcze to: *Górka Pańska, Hawryłowszczyzna, Pański Lan, Telepki Pańskie, Telepki Wiejskie, Usów Grunt.*

Nazwy wieloznaczne to takie, których motywacja nazewnicza nie jest jednoznaczna (można doszukiwać się jej w różnych motywacjach). Nazwy wieloznaczne: *Kucze, Kudrykowe.*

Nazwy niejasne: *Mazyrki, Ryski.*

Przedstawiony materiał wskazuje na znaczne zróżnicowanie nazw terenowych wsi Horodyszczu. Na poziomie semantyki najbardziej produktywnie są nazwy topograficzne charakteryzujące warunki geograficzno-topograficzne. Na drugim miejscu są nazwy kulturowe związane z działalnością człowieka w sferze zarówno materialnej, jak i duchowej. Kolejne są nazwy dzierżawcze odzwierciedlające aspekt przynależności ziemi oraz jednostkowe nazwy niejasne i dwuznaczne.

Analiza strukturalna wykazała, że najliczniejszą grupą są nazwy jednoczłonowe derywowane słotwórczo zarówno za pomocą derywacji paradygmatycznej, jak i sufiksальной nazw. Następnie na podobnym poziomie występują nazwy jednoczłonowe niederywowane słotwórczo i nazwy wieloczłonowe.

Przedstawione analizy pozwoliły wydobyć z materiału toponomastycznego nazwy będące reliktem istniejących na tym terenie gwar północno-ukraińskich. Część mikrotoponimów w swojej podstawie zawiera wschodniosłowiański apelatyw, co oznacza, że podstawę stanowi wyraz jednakowo brzmiący w języku ukraińskim, jak i białoruskim. W takiej sytuacji niezwykle trudne jest jednoznaczne określenie, z jakiego systemu pochodzi dana nazwa.

Przedstawiony materiał mikrotoponimiczny, ograniczony do jednej miejscowości, stanowi jedynie niewielki fragment w przestrzeni całego pogranicza polsko-wschodniosłowiańskiego, jednak w pewnym stopniu odzwierciedla jego

istotę zawartą w interferencji językowej i kulturowej współistniejących przez wieki na tym terenie etnosów.

Skróty nazw publikacji wykorzystanych w opisie słownika

DOR — Słownik języka polskiego; red. W. Doroszewski. — T. 1–11. — Warszawa, 1998.

KAR — Karłowicz, J. Słownik gwar polskich / J. Karłowicz. — T. 1–6. — Warszawa, 1974.

SBP — Słownik białorusko-polski / red. T. Chylak-Schroeder, J. Głuszkowska-Babicka, T. Jasińska-Socha. — Warszawa, 2012.

SUP — Iwczenko, A. Słownik ukraińsko-polski / A. Iwczenko. — Lublin, 2003.

SWAR — Słownik języka polskiego / red. J. Karłowicz, A. Kryński, W. Niedźwiedzki. — T. 1–8. — Warszawa, 1900–1927.

TICH — Tichoniuk, B. Imiona i ich formy na pograniczu polsko-białoruskim od XVI wieku do roku 1839 / B. Tichoniuk. — Zielona Góra, 2000.

HRIN — Гринченко, Б. Словарь української мови / Б. Гринченко. — Т. 1–4. — Київ, 1996.

SNWU — Rymu, K. Słownik nazwisk współcześnie używanych / K. Rymu. — T. 1–10. — Kraków, 1992–1994.

RZZWS — Kostecka-Sadowa, A. Rzeczownikowe zapożyczenia wschodniosłowiańskie w gwarach polskich / A. Kostecka-Sadowa. — Kraków, 2015.

SS — Słownik Staropolski / red. S. Urbańczyk, F. Saforewicz, W. Kuraskiewicz. — T. 9. — Kraków, 1982.

Inne skróty

biał. — białoruski; **dzierz.** — dzierżawczy; **gw.** — gwarowy; **kult.** — kulturowy; **licz.** — liczebnik; **l. mn.** — liczba mnoga; **n.** — nazwa; **n. miejsc.** — nazwa miejscowa; **n. os.** — nazwa osobowa; **n. wielozn.** — nazwa wieloznaczna; **pol.** — polski; **przym.** — przymiotnik; **rzecz.** — rzeczownik; **suf.** — sufiks; **topo.** — topograficzny; **ukr.** — ukraiński; **wsł.** — wschodniosłowiański.

Bibliografia

1. Biolik, M. Analiza strukturalno-gramatyczna mikrotoponimów (na przykładzie nazw terenowych gminy Kolno w województwie podlaskim) / M. Biolik // *Prace językoznawcze UWM.* — Olsztyn, 2012. — S. 17–30.
2. Biolik, M. Uwagi o zbieraniu i budowie nazw terenowych / M. Biolik // *Mikrotoponimia i makrotoponimia. Problematyka wstępna.* — Łódź, 2014. — S. 195–206.
3. Czyżewski, F. Antroponimia pogranicza polsko-wschodniosłowiańskiego w świetle inskrypcji nagrobnych. Część 1: Słownik nazwisk / F. Czyżewski. — Lublin, 2013.
4. Czyżewski, F. Fonetyka i fonologia gwar polskich i ukraińskich południowo-wschodniego Podlasia / F. Czyżewski. — Lublin, 1994.

5. Demidowicz, T. Horodyszcze, zarys dziejów / T. Demidowicz. — Biała Podlaska, 1996.
6. Grzegorzczkowska, R. Zarys słowotwórstwa polskiego. Słowotwórstwo opisowe / R. Grzegorzczkowska. — Warszawa, 1979.
7. Lesiów, M. Terenowe nazwy własne Lubelszczyzny / M. Lesiów. — Lublin, 1972.
8. Mrózek, R. System mikrotoponimiczny Śląska Cieszyńskiego XVIII wieku / R. Mrózek. — Katowice, 1990.
9. Mrózek, R. Nazwy terenowe / R. Mrózek // Polskie nazwy własne: Encyklopedia. — Warszawa, Kraków, 1998. — S. 231–258.
10. Myszka, A. Toponimia powiatu strzyżowskiego / A. Myszka. — Rzeszów, 2006.
11. Olejnik, M. Mikrotoponimy motywowane wyrażeniami przyimkowymi w gminie Wola Uhruska / M. Olejnik // Mikrotoponimia na pograniczach językowo-kulturowych. — Lublin, 2005. — S. 137–143.
12. Taszycki, W. Słowiańskie nazwy miejscowe (ustalenie podziału) / W. Taszycki. — Kraków, 1946; przedruk: Rozprawy i studia polonistyczne. — T. 1. Onomastyka. — Wrocław, 1958. — s. 228–268.
13. Tarasiuk, D. Śladami minionego czasu... Monografia gminy Wisznice / D. Tarasiuk, M. Tymochowicz, A. Dudek-Szumigaj, K. Latawiec, B. Klimkowicz, Z. Fronczek. — Wisznice; Lublin, 2011.